

ΚΥΡΙΑΚΟΣ Δ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Ο Δραγουμάνος
ψυχή φυλακισμένη

ΙΣΤΟΡΙΚΟ
ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

Κυριάκου Παπαδόπουλου

Ο ΔΡΑΓΟΥΜΑΝΟΣ

Ψυχή φυλακισμένη

Λεμεσός 2002

Κυριάκος Παπαδόπουλος
Αγίου Επικτήτου, 45
Άγιος Αθανάσιος, Λεμεσός.
Τηλ. 25729819

ΕΚΔΟΣΕΙΣ: ΚΥΠΡΟΕΠΕΙΑ

Μαδαρής 2, CY-3091 Λεμεσός
Τ.Θ. 51239, CY-3503 Λεμεσός
Τηλ. 25760666, Φαξ:25761666
e-mail: kyproepeia@cytanet.com.cy
www.kyproepeia.com.cy

ΣΕΙΡΑ: Ιστορικό Μυθιστόρημα

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Μίμης Σοφοκλέους, Βάσος Βενιζέλος
Άννα Γκονζάλες

Σχέδιο εξωφύλλου: Τατιάνα Στεφάνου-Σωτηροπούλου
«Ο Δραγουμάνος Χατζηγεωργάκης Κορνέσιος», 29Χ42, ψηφιδωτό
κολάζ, 2002.

Σχεδιασμός εξωφύλλου: Άννα Παπαδοπούλου.

I.S.B.N. :

Τυπογραφεία Άριστου Φιλή Λτδ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

Ψυχή φυλακισμένη

ΣΗΜΑΝΕ ΤΟ ΣΗΜΑΝΤΡΟ, ΜΟΥΝΤΟ ΚΑΙ ΦΟΒΙΣΜΕΝΟ. ΟΙ ραγιάδες ψιλοκουβεντιάζοντας κοντοστέκονταν για λίγο κι ύστερα ένας ένας εγκατέλειπαν την εκκλησιά κάτω από τα βαριά βλέμματα των Σπαχήδων, που έτυχε να περνούν εκείνη τη στιγμή από το μαχαλά. Οι ραγιάδες μόλις τους είδανε μουλώξανε, διαλύσανε τα μπουλούκια και βιαστικά ο καθένας πήρε δρόμο για το κονάκι του. Ο Ιωάννης Κορνέσιος, σιγοτραγουδώντας μια ψαλμουδιά, τράβηξε τη γυναίκα του από το μπράτσο, χαμογέλασε στους Σπαχήδες και περνώντας από δίπλα τους, έκανε ένα βαθύ τεμενά. Εκείνοι παρακολουθούσαν βλοσυροί, το ένα χέρι έσφιγγε τα γκέμια και τ' άλλο ακουμπούσε την πάλα, που κρεμόταν στο πλευρό τους. Ο ζαΐμης αναγνώρισε τον Ιωάννη Κορνέσιο και ανταπέδωσε το χαιρετισμό. Δεν ήταν η πρώτη φορά που αγόραζε από τον Κορνέσιο μπασμάδες και πεστεμάλλια, εξάλλου ήταν ο κύριος προμηθευτής αυτών των πολύ χρήσιμων υλικών σε όλα τα μεγάλα σπίτια της Λευκωσίας. Ο μικρότερος γιος του Ιωάννη Κορνέσιου, ο Γεωργάκης, σταμάτησε μπροστά απ' αυτούς και μιμούμενος τον πατέρα του, έπιασε την κοιλιά του κι έκανε ένα τόσο μεγάλο, θεατρινίστικο τεμενά που διπλώθηκε στα δυο. Οι

Σπαχήδες καθώς είδανε το μικρό μυξιάρικο - ήτανε δεν ήτανε τότε δέκα χρονών - να κάνει τεμενά όπως δεν έκανε κανένας άλλος γκιαούρης, τους φάνηκε τόσο κωμικό, που έπιασαν κι αυτοί την κοιλιά τους απ' τα πολλά τα γέλια.

— Μπράβο, γκιαούρ, ίσαλλαχ, καλό κολ-ταϊφασή.

Το ζευγάρι έμπαινε πια στα στενοσόκακα ακολουθούμενο από τα παιδιά του, τον Νικόλα και την Παρασκευού. Δεν πρόσεξαν ότι ο Γεωργάκης δεν τους ακολούθησε. Ο μικρός έκατσε σε ένα πεζούλι στην άκρη της πλατείας και παρακολουθούσε τους Τούρκους καβαλάρηδες, που έφευγαν καλπάζοντας. Σιγά σιγά η πλατεία άδειαζε. Έφυγε και ο ιερέας με σκυφτό κεφάλι, κάποιοι κουρελήδες Τούρκοι και Τουρκάλες γιούφτηδες με μεγάλες μαντίλες και λερωμένες βράκες πέρασαν σέρνοντας μεγάλα σακούλια, μέσα στα οποία κουδούνιζαν μπρίκια, τηγάνια κι άλλα χάλκινα αγγεία. Ο μικρός Γεωργάκης σηκώθηκε και τους ακολούθησε σπρωγμένος από την περιέργεια ενός παιδιού, που μόλις ανακάλυπτε τον κόσμο γύρω του, που έβλεπε τη δύναμη να επιβάλλεται με το ζόρι στους φτωχούς ραγιάδες και τη φτώχεια να κουρσεύεται από τη βουλιμία των αρχόντων. Εκεί στη μιζέρια και στην απελπισία, από μια ενδόμυχη ανάγκη επιβίωσης, καλλιεργείτο η υποκρισία, ο φθόνος, η βία μα και η επανάσταση. Ο Γεωργάκης δε μπορούσε να

αντιληφθεί ακόμη όλο αυτό το δράμα, όλη αυτή τη μπουρδουκλωμένη κοινωνία, όπου βασίλευαν οι κλέφτες, οι υποκριτές και οι κόλακες. Προς το παρόν έβλεπε κι αποτύπωνε στο καθαρό τετράδιο του νου του εικόνες κι εντυπώσεις.

Έξω από την πύλη ο αέρας ήταν πιο καθαρός. Η βρομιά από τα σπίτια, τα απόνερα και τα σκουπίδια δεν έφτανε ως εκεί. Χάθηκε και η έντονη γλυκιά μυρωδιά από φρεσκοκαβουρντισμένο καφέ που πλανιόταν στις κεντρικές γειτονίες της πόλης. Ο μικρός μαγεύτηκε από την ησυχία και την ηρεμία της φύσης. Ένας σκονισμένος δρόμος, γιομάτος χαλίκια και λακκούβες, που χανόταν ανάμεσα σε μια χαμηλή βλάστηση, σταχτιά από τις σκόνες, περνούσε πάνω από ένα πέτρινο γιοφύρι, που το έκτισαν πριν μερικά χρόνια με διαταγή του Αβού Βεκρ κάποιοι κατάδικοι στασιαστές, δεμένοι με χοντρές αλυσίδες, και συνέχιζε μετά δυτικά προς τα Βαρόσια και τη Λάρνακα. Ένας δρόμος που συχνά πυκνά γιόμιζε από τα γιουχαϊτά των καμηλιέρηδων και τις φωνές των εμπόρων που μετέφεραν τα εμπορεύματά τους, βαμβάκι, λινάρι, λιόλαδο, χαρούπια, υφάσματα και μπογιές, στο λιμάνι της Λάρνακας για εξαγωγή. Ο Γεωργάκης ατένισε την περιοχή κι έστησε τ' αφτί του αναζητώντας το θορυβώδες μπουλούκι των Τσιγγάνων. Πουθενά. Ηρεμία επικρατούσε παντού, ακόμη και οι αλήτες της περιοχής

χάθηκαν από το πρόσωπο της γης, λες και τους τρόμαξε το στοιχείο του κάμπου. Άρχισε να νιώθει μοναξιά και φόβο, αλλά η περιέργεια τον έσπρωξε να πάει ακόμη πιο πέρα μέχρι το πέτρινο γιοφύρι. Ήθελε να δει αν είχε νερό το ποτάμι. Μόλις πλησίασε την άκρη του γιοφυριού, μια ρακένδυτη σκιά ξεπετάχτηκε από τους θάμνους - που φύτρωναν άφθονοι στις όχθες - τον άρπαξε απότομα και τον τράβηξε προς τη ρεματιά βογκώντας και γελώντας άγρια. Έμοιαζε με σκιάχτρο, απ' αυτά που βάζανε στα μπροστάνια για να φοβίζουν τα πουλιά. Ο μικρός έτσι τρόμαξε κι έχασε τη μιλιά του καθώς ο ρακένδυτος άνθρωπος τον έσερνε βάνουσα κάτω από το βαρύ ίσκιο του γιοφυριού, όπου βρομούσε λασπόνερα και ανθρώπινα περιπτώματα. Ο απαγωγέας, που ήταν ένα ανθρώπινο κτήνος, με ξεσχισμένα, βρόμικα ρούχα, με χέρια τόσο ροζιασμένα που έγδερναν, φορούσε τούρκικα ξεσχισμένα παπούτσια και μια άσπρη βράκα που έγινε γκριζα από τη βρομιά. Όμως, εκείνο που φόβισε περισσότερο τον μικρό Γεωργάκη και τον έκανε να χάσει τη μιλιά του, ήταν το μαύρο ρούχο που σκέπαζε το ένα του μάτι. Ήταν σφικτά τυλιγμένο γύρω από το караφλό κεφάλι του, στο οποίο φορούσε ένα τούρκικο φέσι, που κάποτε θα έπρεπε να ήτανε κόκκινο. Το μαύρο ρούχο έκρυβε το ένα του μάτι, με το άλλο τον κοίταζε αγριωπά, ενώ ταυτόχρονα έβριζε συρίζοντας ανάμεσα στα

χαλασμένα του δόντια. Πότε βρίζοντας και πότε γελώντας βραχνά με κακία και μοχθηρία, τράβηξε το μικρό παιδί κάτω από το πέτρινο γιοφύρι, το έσπρωξε ανάμεσα στους θάμνους κι αυτός στάθηκε από πάνω του. Μόνο να τον έβλεπε κάποιος, τρόμαζε, το μοναδικό του μάτι τον κοίταξε άγρια, το ασπράδι του ματιού του γυάλισε, ο βολβός στριφογύρισε και χάθηκε στην κόγχη του, δείχνοντας ένα αποκρουστικό απάνθρωπο πρόσωπο. «Γκιαούρ, γκιαούρογκλου μπάσταρδο», γρύλιζε συνέχεια σφίγγοντας το μπράτσο του μικρού σαν σιδερένια τανάλια.

Ο Γεωργάκης με τρόπο στη ψυχή έκλεισε τα μάτια του, γιατί φοβόταν να αντικρίσει εκείνον τον μονόφθαλμο αγριάνθρωπο. Ο καρπός του χεριού του τον πονούσε, η καρδιά του κτυπούσε τρελά, τα μάτια του γιόμισαν δάκρυα. Έκλαιγε δυνατά κι υστερικά και μέσ' τα αναφιλητά του φώναζε με όση δύναμη είχαν τα πλεμόνια του:

— Μάμα, μάμα...

Ο μονόφθαλμος έφτυσε βρίζοντας κι άρπαξε τον μικρό από το λαιμό. Ο Γεωργάκης ένιωσε την ανάσα του που βρομούσε σαπίλα και χαλασμένα δόντια. Όμως, η τρομακτική θέα του προσώπου του Τούρκου, του προκάλεσε τόση ταραχή που η βρομερή ανάσα του ήταν το λιγότερο κακό που θα μπορούσε να τον βρει. Αυτό τον

έκανε να αρχίσει να φωνάζει ξανά καλώντας για βοήθεια τη μάνα και τον πατέρα του.

— Γκιοούρ, αν δεν κλείσει στόμα του, ούρλιαξε ο Τούρκος, εγώ τρυπήσει κοιλιά. Βλέπει, βλέπει;

Γονάτισε πλάι του και βγάζοντας ένα σουγιά τον έβαλε στην κοιλιά του. Ο μικρός συγκράτησε με κόπο τα κλάματα, η αναπνοή του έβγαινε μαζί με τα συκρατημένα αναφιλητά σαν κομματιασμένη.

— Ξέρει ποιο είμαι εγώ; Δεν ξέρει; Εγώ Χατζημπακή εφέντη. Χα, άκουσε; Χατζημπακή εφέντ!

Συνέχισε το μονόλογό του στα τούρκικα, έφτυνε κι έβριζε συνάμα, έτσι ο μικρός Γεωργάκης δε μπορούσε να καταλάβει την έννοια των λόγων του, εκτός την απειλή που έκρυβαν.

— Βλέπει; Βλέπει; Συνέχισε ο μονόφθαλμος, ανεμίζοντας το σουγιά μπροστά στα μάτια του παιδιού. Εγώ θα βγάλω δικό σου μάτι, βάλλαχι-πίλλαχι, θα το βγάλω, να βάλει κι εσύ μπάσταρδο πατσαβούρα στο μάτι.

— Όχι, όχι, έσκουξε τρομαγμένος ο μικρός και σύρθηκε με τη ράχη πιο πίσω. Έτρεμε ολόκληρος σαν μικρό κλαρί στον άνεμο. Ο μονόφθαλμος, που είπε πως ονομαζόταν Χατζημπακής, γέλασε άγρια και τον άρπαξε από το πόδι, τραβώντας τον πίσω στην προηγούμενή του θέση.

— Εγώ, τώρα κρατώ ψυχή σου, βλέπει;

Με τα λερωμένα χέρια του έκανε μια κίνηση πάνω στο στήθος του μικρού, σαν να μάζευε από μέσα του κάτι το χειροπιαστό. Ύστερα έκλεισε τις απαλάμες του και τις κούνησε μπροστά στα μάτια του.

— Βλέπεις; Εδώ μέσα έχω ψυχή του. Εσύ μικρό γκιαούρ είναι δικό μου. Κάνει ό,τι του λέω, γιατί αν δεν κάνει, ψυχή του πάει στο καζάνι. Κατάλαβε γκιαούρ;

Ο μικρός φοβισμένος έγνεψε καταφατικά, ενώ ταυτόχρονα ένωσε μέσα του ένα κενό κι ήταν απόλυτα σίγουρος ότι ήταν το κενό που έμεινε μετά που του έκλεψε την ψυχή εκείνος ο μονόφθαλμος. Με τρεμάμενα χείλη, παρατηρούσε τις απαλάμες του Τούρκου, μέσα στις οποίες του φάνηκε ότι είδε την ψυχή του να σπαρταρά. Όμως, εκείνος τον κλότσησε στα πόδια για να τον αναγκάσει να δώσει προσοχή σ' αυτόν καθώς του έλεγε με σπασμένα ελληνικά ότι για να του δώσει πίσω την ψυχή του θα έπρεπε πρώτα να του φέρει μαϊσέτιν. Του εξήγησε ότι θα τον περιμένε εκεί κι αλίμονό του, αν τον πρόδινε. Τότε θα έχανε την ψυχή του και δε θα την ξανάβρισκε ποτέ πια. Ύστερα τον κλότσησε και τον πρόσταξε να τρέξει για να επιστρέψει το συντομότερο δυνατό, φέρνοντας άφθονο φαγητό. Κι ενώ ο μικρός έτρεχε αλαφιασμένος γυρίζοντας το κεφάλι του κάθε τόσο προς τα πίσω, ο μονόφθαλμος τον απειλούσε με το

σουγιά και του έδειχνε τη λερωμένη βούρκα, για να του θυμίσει ότι εκεί είχε φυλακισμένη την ψυχή του.

Ο Χατζημπακής

ΕΚΕΙΝΗ ΤΗ ΜΕΡΑ ΜΑΤΑΙΑ ΠΕΡΙΜΕΝΕ Ο ΧΑΤΖΗΜΠΑΚΗΣ ΤΟΝ μικρό Γεωργάκη. Όλο το βράδυ ήταν ανήσυχος, το σαράκι της υποψίας τον έτρωγε αλύπητα, έβριζε όλο τον κόσμο και τα 'βαζε με τον ίδιο τον εαυτό του, που πίστεψε ότι θα φόβιζε τον μικρό με ένα τέτοιο ανόητο κόλπο. Αυτός, ο περίφημος Χατζημπακής, που ξεγέλασε τον ίδιο τον Σουλτάνο, που διετέλεσε υποδιοικητής της Απάλειας και ζαπίτης της Λάρνακας, την έπαθε από ένα μικρό Ρωμιό. Αγανακτισμένος με τον εαυτό του, οργισμένος με τον κόσμο όλο, τρέφοντας ένα κρυφό μίσος για τους ομόθρησκούς του κι ένα φανερό για τους αλλόθρησκους, έπεσε στο σκληρό έδαφος, κάτω από το γιοφύρι κτυπώντας τη γη με τις γροθιές του μέχρι που μάτωσαν. Ύστερα ξάπλωσε κι άφησε τη σκέψη του να γαληνέψει, να πάει πίσω στα χρόνια της νιότης του, τότε που έβγαζε το καρβέλι του πουλώντας ξύλα. Μάζευε ξεραμένα κλαριά, έκοβε τις χαρουπιές και τις ελιές κι ύστερα τα πουλούσε στους φούρνους, στα χαμάμ λουτρά και στους πλουσίους. Ανατριχιάζοντας θυμήθηκε τη στιγμή εκείνη που καθώς κομμάτιαζε μια μεγάλη χαρουπιά, ένα ξύλο πετάχτηκε από το τσεκούρι του και καρφώθηκε στο αριστερό του μάτι. Ένα χρόνο αγωνιζόταν να κρατηθεί

στη ζωή, μονόφθαλμος πια με μια καταραμένη μόλυνση να μην αφήνει την πληγή να κλείσει. Κι ύστερα, όταν έγινε επιτέλους καλά, ορκίστηκε ότι δε θα ξανάπαιρνε τσεκούρι στο χέρι του. Έβλεπε ανθρώπους αγράμματους να έχουν την εξουσία και τη δύναμη στα χέρια τους, άλλους να γίνονται μπέηδες και να καλοπερνούν, ενώ αυτός ταλαιπωρείτο για ένα ξεροκόμματο. Κατάλαβε επιτέλους ότι σ' αυτή την κοινωνία το πιο σπουδαίο όπλο είναι η κολακεία κι ότι σ' όποιον κατέχει αυτή την τέχνη, άσχετα με τη μόρφωση και την καταγωγή του, ανοίγονται ορίζοντες, που δεν έχουν τελειωμό. Όσο αγράμματος κι αν ήταν είχε μέσα του το διάολο, ήταν άνθρωπος ασυγκίνητος, σκληρός κι ανελέητος. Ειδικά μετά το ατύχημα, η μοχθηρία μεγάλωσε μέσα του, το μόνο που τον ικανοποιούσε πια ήταν πώς να κάνει κακό στους άλλους, για να καταλάβουν κι εκείνοι τι σημαίνει πόνος και δυστυχία.

Πόνος και δυστυχία υπήρχε μπόλικος τότε σ' αυτό τον τόπο. Οι φτωχοί ραγιάδες καλλιεργούσαν τη γη για να πληρώνουν ασήκωτους φόρους, ακόμη και οι Οθωμανοί, οι απλοί άνθρωποι, που ήταν οι περισσότεροι φτωχοί, συμπλήρωναν τη μάζα, την οποία απομυζούσαν όλοι οι άλλοι. Οι άλλοι ήταν από τη μια οι μπέηδες, οι ζαΐμηδες, οι Σπαχήδες και οι στρατιωτικοί, κι από την άλλη οι